

تورکيه بويوك ملت مجلهسى
امور صحيه و معاونت اجتماعيه و کالتى

جزؤ

۵

تورکيه

نك

صحىء اجتماعى جو غرافياى

قسطمونى ولايتى

قسطمونى صحبه دربرى : در دفتر كمال

آقره

۱۳۳۸ هـ - ۱۹۲۲ م

او كود مطبعهسى

برنجی قسم

قسطمونی ولایتی شمالدن قره دکز، شرقدن سینوب، شرق جنوبیده چوروم، جنوبدن کنغری، غربیده بولی و زونغولداق لوارلیله محدوددر.

طول و عرض درجه‌سی :

ولایت ۲۲،۵ دقیقه ۴۱ درجه عرض شمالی ایله ۳۱،۵ درجه طول شرقی درجه‌لری آرسندهدر.

مساحت سطحی :

تقریباً اون طقوز بیك كيلو متره مربعندن فضلهدر.

داغلر و ارتفاعلری :

قسطمونی ولایتی هان عمومیتله داغلقدیر. بو داغلرک ارتفاعی اعظمی اوله‌رق ۲۲۵۰ متریه قدردر. ولایت سینوب حدودنده ألك، چوروم حدودنده سرايحق و کراز، کنغری حدودنده ایلتاغ، بولی و زونغولداق حدودلرندده صاری چیچک، کرارلی، دهیر اولوق، سورغون داغلری ایله محاط اولدینی کی داغلندده جیده‌ده اوزون کوهی و طاطای ایله جیده آراسنده قره‌جه قایا و طاطایده قلیچلانمیش، چتال چشمه، باللی طاغ آراچ داغلندده جیده‌نه زعفرانبولی‌ده قاطر اوودسی، ایلتدر، چاقاق، بوزجه آرود و اولو آردان و اینه‌بولی‌ده چتال قیا، چوخه دوروغی کی متعدد و مشهور داغلری واردر. بونلردن اک مرتعی ۲۲۵۰ متره ارتفاعنه قدر ارتفاع ایله‌دن ایلتاغ طاغیدر.

انزار :

ولایت داغلندده بویوک بر اهمیتی حائر نه‌ریوقدر. بوتون ولایتک اراضیسی کوچوک دره‌جکلردن و بوتونک آراسنده مختلف ارتفاعلرده کی سطوح مائله‌دن تشکیل ایتمشدر. بوردیه‌جکلر اکثریتله منشأ لرینی نه‌بلردن آلیرلر. بو دره‌لرک باشلیجه‌سی آراج قضااسندن بکن آراج صویله کنغری داخاندن کله‌رک زعفرانبولینک جنوب منطقه‌لرنده قره بولک موقعنده برلشمن صوغانلی صولک تشکیل ایتدکاری (فیلوس چایی) درکه بو جای

زغفر اېبولينك غرب حدودي طولاشه رق بازطين قضاسنه داخل اولور . وزونغولونق ايله بارطينك تام وسطند. فيليوس بروڤنك برآز شرقنده قره دكېزه دو كيلور .
 بو چايك كنډكاهي تمامآ ورمانلق بولنديني جهتله بو اورمانلرده قطع ايديلن كراسته اعمالنه مخصوص كو توكر داغلردن يوار لانه رق فيليوسه قدر سوق اولنورلر. فيليوس موقعي پلك مشهور بر كرسته مخرجيدر. بو فيليوس چايو تشكيل ايدن آراچ^۱ و صوغانلى صولرى كنډركاهلرند شايان اهميت بطاقلر احداث ايتزلر . كرك بو صولرك وكر كسه فيليوس چاينك حدودمز داخلنده كي مجرالى سېر وسفائنه مساعد دكلسده منصبك مساعد اولمى ماعوظدر .

بو نلردن باشقه قسطونينك دوركانى ناحيه سندن منشاءنى آلان (دوركانى چاي) وطاطايدن منشاءنى آلان (آيدوس) (كوپله) چايلرى شايان اهميت بر خصوصيت عرض ايتزلرسده آيدوس چاي منصبندن ايكي ساعت مسافده چوق مهم وپلك كوزل برشلايه احداث ايدبيور .

منبعى قسطونى داخاندن آلوب شرته دوغرى سېر ايتدكجه اطرافدن آلدني ارفق تفك چايلر ايله شايان اهميت بر مقدار ككب ايدرك طاشكوپرى حدودينه داخل اولان واوراده (كوك ايرمق) نامى آلان بو صو طاشكوپرى قضاسنى غربدن شرقه طوغرى احيا ايلر . طرفينده غايت مساعد اراضى مزروعه موجوددر . طاشكوپرينك شرتندن بوى آباده داخل اولان بو ايرمق قضاي مذكوره ده فيضلى تاثيراتى يادقده نصكره قيزيل ايرمغه قاريشير .

منبعى كنغرينك چركش قضاسندن آلوب ايلغاز قضاسى داخاندن كچرك طوسيه نك غربندن داخل اولان (دورمه) چاي قضاسنك پك مشهور اولان پرنچاكلرينى احيا ايدرك شرقندن عثمانجق قضاسنه داخل اولور . اوراده قيزل ايرماغ غربه طوغرى احداث ايلديكي بر. ديسكدن مذكور ايرماغه منصب اولور . اشبو دورمه چاي طرفينده بولنان طوسيه نك اون ، اون ايكي قريه سى تمامآ پرنچ زرعياتى ايله مشغول اولديغدن او منطقه مرزغى بر شكل آلمش و بو كويلر خلقي همان بلاستنا ايستمه لى بولنشدر .
 بو عرض ايديلن انهاردن بشقه ولايتك مختلف نقطه لرند وپلك مرتفع محللرده بر

وحتى بر قاج دكرمن چوپره چك وموتورلر ايشله ته چك قدر مبدولاً نبعان ايدن منبع
صولرى موجوددر .

طاغلرده فوق العاده لذیذ وقابل شرب صو اوصافى تماماً حاز صر منبعلى ايسه
لايعددر .

كوللر :

ولايت داخنده پرنجلكلردن بشقه شايان قيد كول دينه چك ميه را كده يوقدر .
يالكنز قسطنونى ايله طاشكوپرى حدودنده (كول ويران) دنيان موقعده كوكورتى
فايت مبدو ، ايللىق هان بئى ، آلتى يوز متره مربعى سطحنده براق بر كول موجوددر كه
آياغنى تشكيل ايدن ايكي دكرملك قدر بر صو منبعك زنك كيندكنى كوسترر . اشو صويك
مبدولاً كوكورتى حاوى اولمى ودرين اولمى سى ودرجه حرارتك يوكسلكلى كى
اوصافه مبنى طاشكوپرينك مشهور اولان كنديرلرى مبادياً بو كوله كتير بلهرك ايصلاتيلير
وصويولور بو اعتبارله بو كوله كندير كولى دخى ديمكدهدر .

تشكلات ژه تولوزيه :

ساحل اقسامك هان هر طرفنده كمور معدنلرينك مبدولتله بولونيشى وبرا
داخللره دوشورى كسكلرده اشكلات بحيره دن متشكل قيالر ومستحاثلرك كورولمى
ولايتك قسم اعظمك مدت مديده دكرز آلتنده قالدينه دليلدر . ساحلك شرق قسملرى
تشكلات ژه تولوزيه اعتباريله آراضى اوليهك دودونيه تشكلاتنه هاند شيستلردن غرب
قسملرى ايله داخلك بر قسمى اراضى ثالثهك ته اوسسه تشكلاتنه هانددر .

مادده :

ولايت معدن اعتباريله بلكده ممالك عثمانيهك اك زنكين منطقه سيدر . باخصوص
ساحل اقسامك هان هر آديمده قيمتدار معدنلر خاصه كمور معدنلرى پك مبدولدر .
جيدمك باخصوص غرب منطقه لرنده كى كمور معدنلرى اجنبى متخصصلرينك افاده لرينه
كوره زوونولداق حرضه فحيمه سندن قات قات زنكين ايمش .

جيدم قضااسنك متهاى غربنده مركز قضايه يكرمى بش او توز كيلو مترو مسافه ده
قبو حوى اسكله سنك بش آلتى كيلو مترو داخنده متاركه كى متعاقب خفرياتنه باشلايلان

وايشله مەسى قوۋە قىرىيە كەلدىكى خالە تەپلىل ايدىلن حوضە فەجىمە نىك زىكىندىكىنى اثبات
 ايجون دىيورلر كە زونقولما. اقەدە بولنان كور اوچاقلىرىنىك ك زىكىندىك فوھەسنىك قطارى
 یتىن سىكسان سانتىمەترە اولدىنى خالە بورادەكى اوچاقلىرىك ۲۰۰ ، ۲۴۰ سانتىمەترە قطارندە
 فوھەلرى وار . بوندن باشقە جىدە نىك سەد اسكەسندىن يكرمى بش كىلو مترو داخلىدە
 طاطاى ايله جىدە خەودندە (اوسكەم) حوضە فەجىمەسى ، دىدى اسكەسنىك بش كىلو
 مترو وجىدە مركزىنىك كىزاش كىلو مترو داخلىدە ، كى ار كوت حوضە فەجىمەلرى ودها بولرە مائىل
 يكرمى يە قىرىب وھەرىسى مايونلر لىراى مەلىكە داخالە كافي پىك زىكىن استىحصال و تشكىلى قولای
 كور مەدەلرى موجود اولدىنى كى غىرائىت ، بىلەكى طاشى وھوما كى طاش منابى دىخى پىك چوقدر .
 اىنە بولى قىزاسندە كرە نحاس ناحىەسى مركزى قىزىدە جزئى آلتونلە قارىشلىق باقر
 مەدەنى اورنىدە پىك زىكىنى مانەنز و چىتال زىتون ناحىەسنىك شىخ شەبان جوارلرندە جىوہ
 و قورشون مەدەنى موجوددر . آراچدە بولالى ناحىەسندە مەك قىرىب سەند ، پىترول مەدەنى
 و آرائى قىسبەسەنە بش كىلو مترو مەسافەدە غایت ظریف ورنىكلى مەدەنى بولدىنى كى
 طاطاىك از طواى ناحىە داخلىدە پىترول مەدەنى اولدىنى سوبلە نەكەدەر . طاطاىدە دىمىر
 مەدەنى دىخى واردر .

اورمانلر :

قىسقمونى اورمانلرىنىك ھالىشمول شەرتى واردر . جىدە اراضىسى عصرلردن برى
 ايجرىسندىن بر چوپ بىلە قوپارما مەش معظم عصرىدە آغاچلر ايله عادنا اورتوليدىر .
 ايكى ، اوچ ، دېرت ، ترو محىطەللى ، آلتىش ، یتىش مترو طولندە وياكىدىكرندن اوچر
 بشر مترو مەسافەدە بەرى بوزلرچە لىرا ايدر يوز بىكلرچە آغاچلر ، داھا طوغرىسى
 شەجار شەكلندە ، ناستناھى بر ثروت مەدەلىتە طورىور . ەين شەكلدە ، اورمانلر آراچدە ،
 زىغىرانبوليدە ، طاطاىدە ذكر ايدىلن داغلىرى تاماماً قاپامشەدر .

بو ولايتىك تىحت الارض مەدەنى و فوق الارض اورمانلرى بوتون مەلىكى سەنەلرچە
 بىلە مەكە قادر ايكىن مەعطل بر خالە طرر مەقددر . بوثر و تە ايرىشە بىلەك يعنى مەلىكى
 بر رفاه عمومى يە مظهر قىلە بىلەك ايجون ايلەك آتەلەحق خطوہ يولدر . اورمانلر ھەمان
 عمومىتە چام ، كوكناز ، كوركن و كستانە آغاچلردىن مەشكەدر . ولايتىك اوزمان حاصلات

رسمیسی سنوی ۶۰ سے ۷۰ پیک اپرا رادہ سند در . ولایت دن اخراج ایدیلن کر استہ مقداری معمول اولہرق تقریباً قرق بیک مترو مکعبدر .

زراعت :

ولایت زراعتہ الوریثلی یرلری پک آردر . کلیتلی صورتہ جبوبات زرعیاندرہ بولان زعفرانبولینک افلائی و آق لاش ، قسطنطنیہ دورکانی ناحیہ لریلہ طوسیہ و دادایک بعض اقسامی اووہ دینہ جک درجہدہ واسع دوزلکلی حائر در . اراضینک قسم اعظمی داغلق و طاشلمقددر خلق بوداغلق طاشلق آراضیدہ دخی مجادلہ حاتیہ سندہ دوام ایتیکدہ ، اورمانلرک قبالرک آرہ سندہ آچہ یلیدیکی پک اوفہ جق محللر دہ اوج بش آوچ نخم سیریکلہ برمحصول آلمہ چالیشمقدہدر .

عمومیت اعتباریلہ خلق زراعت و حراثتی الک اسکی اصولار ایلہ اجرا ایدر طبیعتک اسیرکدیکی اراضی بہ بردہ بو اصول زراعتدیکی سقامت علاوہ ایدیلنجه نتیجہدہ - برکتسنزلک آشکاردر .

محصول پک دہ ژمنہرہ برحالدہدر . بغدایلری پک جیابز و اکثریتلہ جبوبات سائرہ ایلہ مغشوشدر . زعفرانبولی و طوسیہ قضاالری باغجیاقلہ چوق مشغولدرلر . زعفرانبولینک چاوش و یاخاق اوزوہ ی پک مشہوردر . سبزہ باشلیجہ زعفرانبولیدہ و برقاچ کویندہ مبدولیتلہ تیشدیریلر و ولاینک مرکزینک آراجک ، طاطایک ، چرکشک حق زونقولدغک سبزہ احتیاجاتی ہان عمومیتلہ زعفرانبولی تأمین ایدر . فصولیہ ، نخود مرجمک ہان ہر قضاہ تیشیر . قسطنطنی و ولایتک پرنج زرعیانک دخی اہمیتی واردر . پرنج زرعیانلہ باشلیجہ مشغول اولان منطقہلر طوسیہ نک (دہرہز) چایی اطر اقدہ کی اون ، اونایکی کوی ، طاشکوپرینک کوک ایرماق ساحلندہ اوج بش قریہ سی وزعفرانبولینک دہ آراج و صوغالی صولری سواحلیدر .

میرانات :

ولاینک حیوانات اہلیہ سی باشلیجہ اوکوز ، اینک ، آت ، ماند ، مرکب ، قاطر قوون ، کچی دن عبارت اولوب طیور اہلیہ اولہرق دہ طاووق ، ہندی ، قاز واوردکدر .

حيوانات وحشيه سی ایسه اورمانلرده مبدولاً بولان طوموز ، آبی ، قورت ، چقال ، کیک ، تیاکی و طاوشاندر . هر سنه قیش موسمی آولانان بو حیوانات وحشیه لی دریلری کلیتلی مقدارده بازارلرده ساتیلمه قده در .

ولایتک تقسیمات منکیمی :

قسطنمونی ولایتی ملحق لوارک مستقل حاله افراغندن صوکره مرکز قضاسی ده داخل اولق اوزره سکیز قضایه آیرلمشدر . بونلرده قسطنمونی ، اینه بولی ، زغفرانبولی آراج ، جیده ، طاطای ، طوسییه و طاشکوپریدر . بونلردن طاطای ۳۴ کیلومترولق ، طاشکوپری ۴۴ کیلومترولق اینه بولی ایسه ۹۵ کیلومترولق برشوسا ایله مرکز مریوطدر . طاطای - جیده و قسطنمونی - آراج - و قسطنمونی - طوسییه شوسه لری ایسه تمام دکلدر آراج ایله زغفرانبولی آره سنده یول یوقدر بوسکیز قضاسنک حای اولدینی ناحیه لر بوجه آتیدر :

قسطنمونی : کول ، آق قیا ، دورکانی ، قوزبقه .

اینه بولی : چنال زیتون ، کره نحاس .

زغفرانبولی : آق طاش ، اولوس انلانی .

طاطای : آژطوای .

آراج : مرکوزه ، بویالی .

جیده : خوش آلاي .

طاشکوپری : کوجکه آغاچ .

ایکینجی قسم

افلیم :

قسطمونی ولایتی عمومیت اعتباریله، حرارت وسطیہ سنوبہ سی نظر اعتبارہ آلیرسه اقالیم معتدلہ بارده دن عد ایدیلہ یلیر . فقط بو حرارت وسطیہ هر تضاده بر اوله ماز . مثلاً زعفران بولیده طوسیہ ده ، اینه بولی ده وجیده ده قیشین ؛ درجه حرارت تحت الصفر بشدن اشاعی به پک نادر دوشدیکی حالد . قسطمونی ده ، طاطای ده تحت الصفر یکر میلره قدر دوشمر . فقط یازین ولایتک همان هر طرفنده درجه حرارت اوتوزلره قدر چیقار ، بناء علیه ولایت عمومیت اوزره درجه حرارت اصغریسی تحت الصفر اون ، اعظمیسی فوق الصفر یکر می بش وسطیسی ایسه فوق الصفر اون بشدر .

موسم :

بو ولایتده قیش پک یابیشقاندیر پک یواش یواش چکیلیر . ایلاک بهار قیش بونا محسوس رجعتی ائناشونده اوقدر حسن ایدلر بر صورتده ایلرلرکه باشلا یا تله ختام بولان بوموسملر آره سنده بر حدود تقریبی بیله وضع ایدیله من . بهار آیلری اولان مارت ونیسان آیلری بورالرده شتادن معدوددر . بو آیلرده بلوطار ، فورطه ل ، یا غمورلر قارلر هیچ اکسیک اولماز . نیسانک نصف اولنه قدر سوروکلنه نیر مایسک ورودی هر مناسبیله بهاری خاطر لاتیر . بو آیده آغاچلر چیچکلنه نیر چایرلریشیلنمه که وجانلانمغه باشلار قوشلر غودت ایدر ، الحاصل بهار تماماً انکشاف ایدر . فقط مواسمک اک سومعلیسی اولان بهار پک آز دوام ایدر . مایس غایب لرنده ، حیزران ابتدالرنده صیجاقلر کنندیسی حسن ایتدیرمکه باشلاو و آرتق یاز ، اغستوس نهایتنه قدر دوام ایدر . حرارت وسطی اوله رق کوندزلری ۲۵-۳۰ در .

سائر برلرده اکیئلر حیزرانده صاوار برکن بورالرده تموز نهایتلرنده اوراق آنجق ایشله مکه باشلار . تموز ، اغستوس وقیش کلنه قدر کچن آیلر کویلینک اک حمالی بر صورتده چایشیدیغی آیلردر . ایلول داخل اولونجه صوک بهار حسن ایدلمکه باشلار . حرارت وسطی ده دوشریا غمورلر یا غار کیچهلری چیک دوشره رک صبا حاری برلر نمانک کورونور . صوک بهار ده ، آره صره قیش منظم لری اراؤه و اکثریتله کوزل هوا ایله تشرین ثانیلره بهضاً کانون اولره قدر دوام ایدر . بو موسمه باخصوص کیچه لری درجه حرارت بشلره ، اولره قدر دوشر حتی صبا حاری مطلقاً آتش ایسته نیر . کانونلرده قیش یوکسک تپهلری مطلقاً ضبط ایدر ، بیاض چهره سی

اورالردن كوسترر. كانون ئانيدە قيش آرئى ولايتى تاما استىلا ايلر مېندوليتلە باغان قارلر ك آلتندە قسطنونى ولايتى ساكن ، عاقل ومستريح قيش اويقوس: ۵۵۰۰ دلار. قيش على لا كثر مارتك نصفه قدر شدتليدر . بعض كيجهل ثرمومترلر ك تحت الصفر ۲۴ لره قدر دوشديكي واقعدر .

شو حالده قسطنونى ولايتندە ك قيصه سوزدن موسم ايلك بهار ك اوزدن سوزدن موسم صوك بهاردر. قيش يازدن براز فضله دوام ايدر .

روزلار :

قسطنونى ولايتندە مان دنيله بيليركه ، ركودت هوا يوقدر . اكثريتله جنوب وشمال روزكارلى حاكمدر. فقط هر جەتدن اسن روزكارلرده نادر دكلدر . هر پرده اولديكي كى جنوب غربى وشرقيدن كن روزكارلر اكثريتله ياغمورى وشمال غربى وشرقيدن كلنلرده قارى كتي رلر . قسطنونى ولايتندە شهرلر اكثريتله پك دار وقاباقى برلرده ، واديلر بر بوغاز شكلندە اولديكي جەتلە صبحا قلر پك بوغوجى صفوقلر ايسه پك كسكين اولور فورطه وقاصرغه پك اندردر .

روزكارلر ك سرعتى تخمىنى اوله رق ثانيه ده ۴ - ۲۵ متر و قدردر .

ياغمورلار :

ولايتله ياغمور مېندولر بومندوليت طاغلق واورمانلق مناطقدە بالطبع دها فضله در . ولايتك ياغمور مرسملرى منظم دينه جك درجه ده در . ياغمورلر ك اكثريتله كلوب كچمى صاغناق شكلندە اولمايوب ، واديلر . مان دائما جنوبدن اسن روزكارلى متعاقب ياغمور ياغار طوپراق ياغمورك مقدارى بالى ايتمه جك درجه ده قابليت نفوذيه يي حائزدر . اوزون بر ياغمورى متعاقب كندىسنى كوسترن بر كونلك بر كوش كلتندە طوپراق تكرار قورور . اكثريتله ياغمورلر دن صكره سيس حصوله كليور . ايلك بهار پك ياغمورليدر . نيسانده ياغمور ياغمازسه مايىسده مېندوليتله ياغيور . وزرياته ك نافع ياغمورده بو اولوبور . مايىس وحزيرانده قرق ايكيندى ياغمورلى پك مشهوردر بو ياغمورلر باشلادىلر وقت اوكله يه قدر هوا غايت آچتي بعده بر دنبره بوزار و ياغار تموز و آغستوس يلر ك اكثريتله قوراق كچر بو ايلر ده برايكى ياغمور ياغمازسه ولايتك مهم بر قسمك باخصوص ساحل قسمك حياتى ديمك اولان مصر محصولى اولمايور . ايلول ، تشرين اولده ياغمور ياغارسه ده سيركدر . تشرين ثانيده و كانونلر ده صيفلاشمغه باشلايان ياغمورلر بعده قاره تحول ايدەرك قيشى كتي برلر . ياغان ياغمورلر ك مقدارى وسطى اوله رق ۸۰ الى ۱۰۰ سانتيمتره در .

معدنه صولرى :

ولايت داخاندە كى معدن صولرىك هيچ بريسنى شايان اعتماد بر تحصيل كورمديكي جەتلە ماهيتلىرى جقاندە بر سوز سويله مك قابل دكلدر .